

TT-504228

7 TEPEDEN

Nezihe ARAZ

BİR GERÇEK MİMAR

Geçenlerde, gazetelerimizde, Turing ve Otomobil Kurumunun bir haberi çıktı. Fransız asıllı Prof. A. Gabriel'in ölümü haberi idi bu.

Profesör Gabriel'i 20 yıl kadar evvel İstanbul'da tanıdım. Sanki tam bir İstanbul efendisi, bir İstanbul çelebisiydi. Hali, tavır, davranışları... Hem bu kadar Batılı, hem bu kadar İstanbullu... Bu iki uslubu bünyesinde böylesine birleştirebilmesi insana heyecan veriyordu. Fakat asıl heyecan veren, Profesör Gabriel'in kendine seçtiği konuydu. O, Türk mimarisine, özellikle bu mimarın Bursa ve İstanbul üslubuna hayran bir araştırmacıydı. Türk mimarisi üzerinde çok ilgi çekici araştırmalar, özellikle monoğraflar yaptı. Eserleri kaynak kitap olarak, mimarî öğrenimi yapan gençlere ışık tutucu niteliktedir.

İstanbul ve Türkiye'nin hemen her yeri, adım başı bir mimarî anıtla süslüdür. Bir Süleymaniye'nin bir Selimiye'nin, bir Ulucamilerin, sarayların, kervan sarayların, hamamların önünden her gün yüzlerce insan geçer. Geçe geçe artık bu sanat sahnelerini görmez oluruz. Unuturuz. Onlar, koca kubbeleri, minareleri, işlemeli kapılarıyla tabiatın bir parçası olurlar. Güzellikleri, anlamları içimize sinmiştir. Ama varlıkları günlük hayatın patırdısı içinde bir kenara itilmiş, âdetâ gözümüzden silinmiştir. Profesör Gabriel, işte bu «Var yoksulluğu» sırasında, dikkatlerimizi, bizim en köklü, en yerleşmiş sanat anıtlarımıza çekmiş, onların gerçekliğini bize yeniden duyurmuş insandır.

Bizim mimarimiz hakkında, Batıdan gelen böyle bilgili ve metodlu bir ses, o yıllar bir tür moral takviyesi yapmış, Batı kompleksi altında ezilenlerin yüreğine su serpmiştir.

Sayın Profesör, kuru bir araştırmacı değildi. Eskilerin «Hâl ehli» dedikleri, gönül sahibi, ince bir adamdı. İstanbul'un her şeyine hayrandı. Yemeklerine, sofralarına, Boğaziçine, Boğaziçi töresine, yalılarına...

O yıllar bir çok İstanbullunun evinin Prof. Gabriel'e açık olduğunu hatırlıyorum. O nefis Fransızcasını dinlemek ayrı bir zevkti, ama beni asıl, kaybolmuş bir dünyanın temsilcisi gibi, çelebiliği etkilerdi.

Acaba, Yahya Kemal'le tanışmıydı, dostmuydu? Hafızamı, bu konuda bazı hayallemeleri açığa kavuşturmak için zorluyorum ama, başaramadım. Bir de Profesör Gabriel'e o yıllarda, bir klâsik Türk musikisi ziyafeti verildiğini hatırlıyorum. III. Selim'in o ünlü âvin'i ile Süleymaniye camii arasında benzerlemeler yaptığını.

Türkiye, Prof. Gabriel'i her halde unutmıyacaktır, kendine ait bir güzelliği gördüğü ve gösterdiği için. Çünkü, Batılı genellikle, görür de, yabancılarda (hele bizde) gördüğünü, göstermeyi kendine yediremez. Hiç değilse, araya bazı iğneler atmadan.

Prof. Gabriel, bugün kendi ülkesinde de benzerleri pek az kalmış, eski, bereketli bir çağın «efendi» adamlarındandı. Tam anlamıyla hocaydı. Bir çağın ufkundan, sessiz sedasız, akıp geçen, ama etkileri çok uzun süren yıldızlar gibi, dünyamızdan o da akıp gitti. Hak rahmeti böylelerin üzerinde. Bilerek toprağı bol olsun demiyorum.

